

Així va ser l'espoliació de documents en català que va originar la Biblioteca Nacional d'Espanya

Autor: Josep Rexach Fumanya
Data de publicació: 17-04-2021

Les tropes borbòniques van confiscar la biblioteca personal de qui va ser l'arquebisbe de València, un fons de més de sis mil llibres que serien l'embrió de la Biblioteca Nacional d'Espanya. Article d'En Josep Rexach Fumanya al diari digital Vilaweb d'avui 17 d'abril del 2021.

Aquesta setmana, la Biblioteca Nacional d'Espanya (BNE) ha estat notícia perquè ha demanat perdó per haver exposat obres d'autors valencians com a literatura catalana. El desconeixement mostrat per la llengua i la cultura no és estrany en una institució que no ha volgut reconèixer mai el seu origen, el qual és, precisament, valencià. Es diu Antoni Folch de Cardona, va ser arquebisbe de València i aquests darrers dies molts han recordat el seu nom.

Durant la guerra de Successió espanyola, el bàndol borbònic li va confiscar 6.630 llibres que es van acabar convertint en el fons fundacional de la Biblioteca Nacional d'Espanya: "Pesaven 1.373 arroves, que són uns 16.000 quilos; foren embalat en 161 caixes i tretze farcells; i se'ls emportaren de València cap a Madrid en onze galeres, que eren uns carros molt grans". Aquestes xifres les dona el periodista Alfons Llorenç, que investiga de fa temps la figura del religiós, que va arribar a tenir una de les biblioteques més importants d'Europa.

Aquesta acumulació ingent era integrada per obres que havia aplegat mentre era guardià d'un convent de franciscans de Palència, anys abans de ser arquebisbe, i les que comprava en llibreries de tot Europa, gràcies al nivell adquisitiu que tenia. Folch de Cardona era fill d'una de les famílies més distingides del País Valencià, els marquesos de Guadalest.

Però sense dubte, la part de més valor de la biblioteca era la que li havia proporcionat el seu oncle, Josep Cardona, degà dels canonges de la catedral de València i censor de l'època. Hi havia molts exemplars de "llibres prohibits", que eren fonamentalment llibres de ciència, de ciència pura, de ciències ocultes i, sobretot, del moviment erasmista. Però

també hi havia nombrosos títols dels clàssics grecoromans, com Ciceró, Ovidi, Virgili, Marcial, Tertulià, Publi Valeri, Papini Estaci i Juvenal. “Crec que som davant el primer il·lustrat abans que haguera esclatat la il·lustració”: així defineix Alfons Llorenç el nostre home.

El material va ser confiscat a Folch de Cardona quan era arquebisbe de València. Després de la batalla d'Almansa apareix la figura de Rafael de Macanaz, que havia estat nomenat jutge de Confiscacions de l'exèrcit borbònic i que més tard va ser un dels redactors dels Decrets de Nova Planta. Va ordenar la confiscació dels béns eclesiàstics de Xàtiva, que havia quedat arrasada, però Folch de Cardona, com a arquebisbe, s'hi va negar i el va excomunicar. “Això va ser la seva sentència. L'exèrcit castellà l'expulsà de la catedral i ell s'uní al seguici de l'arxiduc Carles III. Primer, se'n va anar a Madrid, perquè les tropes austriacistes havien arribat a ocupar Madrid. D'allà, ja va passar a Barcelona i, després, es va exiliar a Viena”, resumeix Llorenç.

A l'exili estant, va ser jutjat i condemnat a no tornar a València, i li van espoliar tots els béns. Va ser aleshores quan el nou règim es va adonar de l'alt valor documental que tenia a les mans. A més de l'obra de Folch de Cardona, també havia pres altres biblioteques menors de ducs i comtes valencians, aragonesos i castellans que s'havien posicionat al costat del bàndol perdedor. Felip V, assessorat pel seu confessor personal, Pedro Robinet, va aprofitar aquell tresor documental per fundar la Reial Biblioteca Pública, que més tard es va acabar anomenant Biblioteca Nacional d'Espanya. Per la seva banda, Folch i Cardona, bibliòfil empedreït, va tornar a crear una biblioteca personal, però ho va haver de fer exiliat a Viena, on va morir el 1724.

Si observem la web de la institució, en cap cas no s'hi anomenen les confiscacions fetes per les tropes borbòniques i, encara menys, el nom dels afectats. Ho resumeixen amb aquest eufemisme: “El 1712, Felip V crea la Biblioteca Reial amb un doble objectiu: fomentar l'estudi en els seus súbdits i reunir les biblioteques dels nobles emigrats que lluitaven a la guerra en suport de Carles d'Àustria”.

L'obra de Folch de Cardona continua a la Biblioteca Nacional d'Espanya. Hi ha hagut nuls moviments perquè la seva sigui retornada. Només l'any 2012, Compromís va presentar una proposició no de llei en què es proposava que el Consell reclamés el retorn del patrimoni valencià confiscat durant la guerra de Successió. Però no va prosperar. “Si això d'algú és patrimoni, és de l'església de València, tal com ho deixava clar en el seu testament”, sentència Llorenç.

<https://www.vilaweb.cat/noticies/espoli-antoni-folch-de-cardona-origen-biblioteca-nacional-espanya>

Josep Rexach Fumanya